

Ügyszám: **IV/00123/2014**
Első irat érkezett: **2014.01.20**
Az ügy tárgya: **A Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzésével összefüggő alkotmányjogi panasz**
Eljárás típusa: **Alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §)**
Indítványozók típusa: **az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet**
Előadó: **Balsai István Dr.**
alkotmánybíró:

Az indítvány lényege:

Az indítványozó a Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozza.

Előadja, hogy a támadott döntés a büntetőjog eszközével szankcionálta azt, hogy egy közéleti vita során kritizálta egy közhatalmat gyakorló polgármester munkáját.

Véleménye szerint a bírósági döntés sérti az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdésében biztosított véleménynyilvánítási szabadságát. Hivatkozik a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatára is.

Kéri továbbá, hogy a jogerős ügydöntő határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság függessze fel.

Támadott jogi aktus:

Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzése, Siklói Járásbíróság 4.B.85/2012/16. számú ítélete

Indítvány szövege:

[123_2014_inditvany_anonim.pdf](#)

Határozat száma: **13/2014. (IV. 18.) AB határozat**

Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései a döntésben:

R) cikk (3) bekezdés

IX. cikk

IX. cikk (1) bekezdés

IX. cikk (4) bekezdés

24. cikk (2) bekezdés

24. cikk (2) bekezdés d) pont

Kelte: **Budapest, 2014.04.14**

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Dienes-Oehm Egon* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő
h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzésének, valamint a Siklói Járásbíróság 4.B.85/2012/16. számú ítéletének az indítványozóra vonatkozó döntése sérti az Alaptörvény IX. cikk (1)

bekezdésében elismert véleménynyilvánítás szabadságát, ezért a határozatokban foglalt bírói döntéseket megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

[1] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál, amelyben a Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzésének alaptörvény-ellenességét állította. Az alkotmányjogi panasz a törvényszék azon döntését támadja, amely az indítványozóra vonatkozik.

[2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapját jelentő bűnügyben első fokon eljáró Siklói Járásbíróság (a továbbiakban: járásbíróság) által megállapított tényállás indítványozót érintő része szerint az indítványozó Siklós város önkormányzati képviselő-testületének tagja. Az indítványozó 2011 januárjában „Mit hozott az új év Marenics Jánosnak? 521 775 forint jutalmat a Siklósiaiak pénzén” címmel közölt publicisztikát a „Demokrácia megalkuvások nélkül” elnevezésű havi, illetve kéthavi rendszerességgel megjelenő siklói közéleti lapban. Az írás Siklós polgármesterének, dr. Marenics János városvezető tevékenységét bírálta és a polgármester ebbéli tevékenységére utalva írta:

„Az alakuló ülésen történt polgármester, alpolgármesterek, képviselők fizetésének drasztikus emelése után, 2010. december 30-án újabb pimasz és szemérmetlen döntést hozott a képviselő-testület, megint csak a siklói emberek kontójára. Először csak szilveszteri malackodásnak tűnt, hiszen a televízió már nem volt jelen az ülésen, aztán valóság lett és megszavazták. Amikor nagyon sok embernek a karácsonya nélkülözéssel telt, és sokan még a tüzelőt sem tudták beszerezni, addig városunk kapzsi polgármestere ismét bebizonyította: a pénzt mindennél jobban szereti. Sajnos megint a miénket. A jutalom név szerinti szavazása: [...]

Bizonyára emlékeznek még, amikor 3 havi jutalmat markolt fel a polgármester, a világon egyedülként komolyan véve Győrei »humbuk« Zsolt frenetikus meséit. A meg nem valósult ötletbörze és a lebukás után a jutalmat elfelejtette visszafizetni. A magát Ludas Matyinak képzelő városvezető alig, hogy hazatért évi szokásos luxusnyaralásainak egyikéből, a város katasztrofális állapotára fittyet hányva – ami az ő áldásos tevékenységének a következménye – ismét a siklósiaiak zsebébe nyúlt.

Amíg saját magukra nem sajnálják az adófizetők pénzét és úgy bánnak vele mintha a sajátjuk lenne, addig a Marenics János – Mehring Tóth Szilvia városvezetés az új év alkalmával drasztikus megszorító csomaggal állt elő, amely minden eddiginél mélyebben érinti a lakosságot.

Név szerinti szavazás: [...]”

[3] Ilyen tények alapján a polgármester magánindítványának előterjesztését követően a Komlói Városi Ügyészség az indítványozóval szemben a korábban hatályban volt Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 180. § (1) bekezdés a) és b) pontjaiba ütköző és aszerint

minősülő nagy nyilvánosság előtt elkövetett becsületsértés vétsége miatt emelt vádat. A büntetőügyben eljáró járásbíróóság az indítványozót a Btk. 179. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés *b)* pontja szerint minősülő rágalalmazás vétségében mondta ki bűnösnek és a korábban megállapított próbára bocsátások megszüntetése miatt halmazati büntetésül pénzbüntetésre ítélte. A járásbíróóság ítéletének indokolásában az Alkotmánybíróóság a 36/1994. (VI. 24.) számú határozatában foglaltakat felidézve kifejtette, hogy a közügyek vitatása során az értékítéletet magában foglaló vélemény alkotmányosan nem büntethető.

Ugyanakkor a járásbíróóság azt is előadta, hogy a tényállítások során a vélemény szabadság szigorúbb korlátok között érvényesülhet, így „az nem terjed ki a becsületsértésre alkalmas, valótlan tények közlésére, ha a nyilatkozó személy kifejezetten tudatában volt közlése valótlanosságának, vagy a foglalkozása, illetve a hivatása folytán tőle elvárható lett volna a tények valóságtartalmának a vizsgálata, de ezt a szóban forgó alapjog felelős gyakorlásából adódó gondosságot elmulasztotta. A vélemény nyilvánítás szabadsága csak a bírálat, jellemzés, nézet, és kritika szabadságát foglalja magában, a tények meghamisítására a védelem nem vonatkoztatható” (erről lásd: járásbíróóság ítéletének 9. és 10. oldalait). A járásbíróóság álláspontja szerint az újságcikkben közölt mondat, amely szerint „saját magára nem sajnálja az adófizetők pénzét, és úgy bánik vele, mintha a sajátja lenne [...]” olyan állítás, amely tényeket tartalmaz, hiszen „valamely végbement, vagy végbemenő eseményre, jelenségre, állapotra utal.” E tény pedig a közpénzek tilalmazott felhasználására való utalás, amely a járásbíróóság következtetése szerint már csak abban az esetben élvezheti a vélemény szabadság oltalmát, ha valónak bizonyul (erről lásd: járásbíróóság ítéletének 10. oldalát). Minthogy az írásban közölt állítás valósága a lefolytatott büntetőeljárás során bizonyítatlan maradt, így a járásbíróóság rágalalmazás bűncselekménye miatt megállapította az indítványozó büntetőjogi felelősségét.

[4] A felmentésre irányuló védelmi fellebbezés alapján eljáró Pécsi Törvényszék (a továbbiakban: törvényszék) 2013. október 25. napján kelt és aznap jogerőre emelkedett végzésében az első fokú bíróság ítéletét mind a megállapított tényállás, mind a cselekmény jogi minősítése és a kiszabott büntetés tekintetében helybenhagyta. A törvényszék érvelése szerint a járásbíróóság kellő indokát adta annak, hogy az „újságcikkben szereplő mely kifejezések vonatkozásában állapította meg, hogy azok alkalmasak a sértett becsületének csorbítására” (erről lásd: törvényszéki végzés 2. oldalát). A törvényszék álláspontja szerint bár a vélemény nyilvánítás szabadsága alapján a terhelteket megilleti bírálat joga, az indítványozó által közölt inkriminált mondatrész azonban ezen túlmutat, mert valótlan tények közlésével azt a látszatot keltette, hogy a „sértett hivatali helyzetével visszaélve vagyonkezelői kötelezettségét megszegve saját magát jogosulatlanul vagyoni előnyben részesítette” (erről lásd: törvényszéki végzés 2. oldalát). A törvényszék megítélése szerint az indítványozó inkriminált újságcikkben olyan tényállításokat fogalmaz meg, amelyek a becsület csorbítására alkalmasak, így a járásbíróóság ítélete helytálló következtetésre jutott.

[5] 3. Az indítványozó a törvényszék végzésével szemben az Alkotmánybíróóságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybíróósághoz, amelyben

a törvényszék jogerős végzése alaptörvény-ellenességét állította és a bírói döntés megsemmisítését kezdeményezte. Az indítványozó érvelése szerint az alkotmányjogi panaszban kifogásolt bírói döntés sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt véleménynyilvánítás szabadságát. Álláspontja szerint az ügyben eljáró bíróságok a közéleti vita során a közhatalmat gyakorló polgármester munkáját illető kritikát a büntetőjog eszközével szankcionálták, amely sérti az Alaptörvényben garantált szabad véleménynyilvánításhoz fűződő jogot. Ebbéli meggyőződésének igazolásához az indítványozó az Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) AB határozatára is utalva kifejtette, hogy a közügyek vitathatósága a demokratikus társadalom nélkülözhetetlen eleme. Ebből fakad, hogy a közügyekre vonatkozó ítéletek és vélemények erősebb alkotmányos védelmet élveznek, még akkor is, ha túlzóak és felfokozottak. Az indítványozó emellett hivatkozott a strasbourgi székhellyel működő Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) releváns esetjogára is, amely az indítványozó szerint azt támasztja alá, hogy a szólásszabadság határainak kijelölésekor figyelemmel kell lenni a vita társadalmi funkciójára is. Az indítványozó érvelése szerint kizárólag erre a követelményre figyelemmel lehet abban dönteni, hogy a közölt újságcikk tényállításnak vagy értékítéletnek minősül. Az indítványozó megítélése szerint a közölt újságcikk egy olyan vélemény, amely arra kívánta felhívni a figyelmet, hogy a város rossz anyagi helyzete ellenére a „polgármester előszeretettel szavaztat meg magának bizonyos juttatásokat.” Az indítványozó álláspontja szerint az inkriminált mondat nem bűncselekményre, hanem „erkölcsileg elítélendő cselekedetre” utal.

[6] Az indítványozó álláspontja szerint tehát az alkotmányjogi panaszban kifogásolt bírói döntés alaptörvény-ellenes, így az alaptörvény-ellenesség megállapítását és a döntés megsemmisítését kezdeményezte. Az indítványozó ezen kívül kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 429/B. § (1) bekezdése alapján függessze fel a jogerős végzésben kiszabott büntetés végrehajtását.

II.

[7] Az alkotmányjogi panasz elbírálása során irányadó jogszabályi rendelkezések

[8] 1. Az Alaptörvénynek az alkotmányjogi panaszban hivatkozott rendelkezései:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

[...]

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.”

[9] 2. A Btk. vonatkozó rendelkezései:

„179. § (1) Aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalalmazást

a) aljas indokból vagy célból,

b) nagy nyilvánosság előtt,
c) jelentős érdeksérelmet okozva
követik el.

180. § (1) Aki a 179. § esetén kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,

b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbitására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

III.

[10] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében foglaltak alapján mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e, vagyis megfelel-e az Abtv.-ben foglalt, a panaszok befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.

[11] 2. A befogadhatóság formai feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott:

[12] Az Abtv. 30. § (1) bekezdésében és az Abtv. 27. § b) pontjában előírtak szerint az alkotmányjogi panaszt a kifogásolt bírói döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az indítványozó a törvényszék végzését 2013. november 7. napján vette kézhez, míg az alkotmányjogi panaszt a törvényben előírt határidőt megtartva, 2014. január 6. napján terjesztette elő az első fokon eljáró járásbíróságnál.

[13] Az indítvány megfelel az Abtv. 52. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek is. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Alkotmánybíróság Abtv. 27. § szerinti hatáskörére vonatkozó indokolt hivatkozást. Az indítványozó kifejezetten megjelöli az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert szabad véleménynyilvánításhoz fűződő jogot és egyúttal előadja az Alaptörvényben garantált jog sérelmének okait.

[14] Az Abtv. 52. § (1) bekezdés f) pontja szerint az indítvány – többek között – akkor minősül határozottnak, ha kifejezett kérelmet tartalmaz a jogszabály, jogszabályi rendelkezés vagy a bírói döntés megsemmisítésére. Az alkotmányjogi panasz határozott kérelmet tartalmaz, mert az indítványozó a büntetőügyben hozott törvényszéki döntés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozza.

[15] 3. A befogadhatóság tartalmi feltételeit illetően az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörében vizsgálja az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. §§ szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg:

[16] 3.1. Az indítványozó az Abtv. 27. §-a és az Abtv. 51. § (1) bekezdése szerinti jogosultnak tekinthető és nyilvánvalóan érintett, hiszen a jelen alkotmánybírósági eljárás alapjául szolgáló büntetőügyben az indítványozó terheltként szerepel.

[17] Az Abtv. 27. §-a szerint alkotmányjogi panasz az ügy érdemében hozott bírósági döntés, vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntéssel szemben terjeszthető elő, feltéve, hogy az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Jelen ügyben az indítványozó a büntetőeljárás törvény szerint rendelkezésre álló fellebbezési lehetőségének kimerítését követően terjesztett elő alkotmányjogi panaszt, így a panasz eleget tesz az Abtv. 27. §-ban foglalt e követelménynek.

[18] 3.2. Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. A befogadhatóság e két követelménye vagylagos jellegű, így az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálta e feltételek kimerülését.

[19] Az indítványozó álláspontja szerint sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapvető jogát a büntetőbíróság azon jogértelmezése, amely a helyi közéletet bíráló kritikát, értékítéletet tényállításnak minősítette és ennek alapján állapította meg bűnösségét rágalmazás bűncselekményében. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőügyben eljáró bíróságok azért mondták ki az indítványozó bűnösségét, mert értékelésük szerint az inkriminált bírálat tényállítás, amelynek igazságtartalma a büntetőeljárás során nem nyert bizonyítást. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság megítélése szerint az alkotmányjogi panaszban állított kifogás a bírói döntést érdemben befolyásolhatta, ami felveti a bírói döntés alaptörvény-ellenességének kételyét {[7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [20]}.

[20] Emellett az Alkotmánybíróság észlelte, hogy az indítványozó által előadott alkotmányjogi probléma vizsgálata az egyedi ügyön túlmutató jelentőségű. Az Alkotmánybíróság a közügyek vitatását érintő véleménysszabadsággal összefüggő alkotmányossági mércét ezidáig ugyanis kizárólag normakontroll típusú eljárásokban dolgozhatta ki [például: 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 219.; 34/2004. (IX. 28.) AB határozat, ABH 2004, 490., illetve legutóbb: 7/2014. (III. 7.) AB határozat]. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság eddig nem jelölhette ki azt az alkotmányos mércét, amely a jogalkalmazóknak segítséget nyújthat a közügyek vitatását érintő tényállítások és értékítéletek megkülönböztetéséhez. Az új közjogi rendszer azonban a bírói döntések alaptörvény-ellenességének vizsgálatára is hatáskört nyitott az Alkotmánybíróságnak, amelyen keresztül az Alkotmánybíróság a véleménysszabadság érvényesülésének jogalkalmazói gyakorlatát is hatékonyan ellenőrizheti {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [53]}. Így a konkrét ügygel összefüggésben az Alkotmánybíróság érdemi határozata a jövőre nézve általánosan is megfogalmazhatja azokat a szempontokat, amelyekre figyelemmel a közszereplők bírálatával összefüggő véleménynyilvánítási ügyeket megítélő bíróságok az Alaptörvényből fakadó követelményekkel összhangban foglalhatnak állást a közéleti vitákban elhangzó tényállítások és értékítéletek megkülönböztetéséről {erről hasonlóan lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [33]}. Az Alkotmánybíróság ezért az érdemi eljárás során megválaszolandó alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek elsősorban azt tekinti, hogy az Alaptörvényben elismert véleménynyilvánítás szabadságából

mely olyan főbb követelmények fakadnak, amelyeket kötelező szempontként szükséges érvényesíteni a közéleti vitát érintő tényállítás és értékítélet elhatárolásakor.

[21] Jelen alkotmányjogi panasz az Abtv. 29. §-ában foglalt mindkét, alternatív jellegű feltételnek megfelel. Így e szempontok alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrend 31. § (6) bekezdésével összhangban döntött az alkotmányjogi panasz befogadásáról és az érdemi alkotmányossági vizsgálatról. A járásbíróság tájékoztatása szerint a büntetőügyben nincs folyamatban rendkívüli jogorvoslati eljárás.

IV.

[22] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a véleménysszabadsághoz fűződő jog sérelmére hivatkozott, így az Alkotmánybíróság a határozat indokolásának ebben a részében érdemben vizsgálja véleménysszabadság alkotmánybíróági gyakorlatban érvényesülő felfogását. Az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében foglalt alaptörvény-értelmezési kötelezettséget szem előtt tartva az Alkotmánybíróság ennek során bemutatja a közügyek szabad vitatását, illetve a közszereplők bírálhatóságát biztosító véleménynyilvánítási szabadság tartalmát, valamint annak határait kibontó alkotmánybíróági gyakorlatot. Az Alkotmánybíróság ennek során felvázolja a véleménynyilvánítási szabadság azon határát, amelyet a büntetőjog fogalmazhat meg. Az Alkotmánybíróság ezt követően áttekintést nyújt arról, hogy a hazai jogrendben az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4. napján aláírt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) és annak értelmezésére életre hívott EJEB a közéleti szereplők bírálhatóságának milyen felfogását képviseli, illetve a tények és értékítéletek elhatárolásának milyen szempontjait érvényesíti. Az Alkotmánybíróság ezek után azt vizsgálja meg, hogy az így megismert alapjogi mérce a véleménysszabadság érvényesülése érdekében milyen elvárásokat fogalmaz meg egy-egy közszereplőt ért bírálat büntetőjogi megítélése, illetve büntethetőségének értékelése során, illetve melyek a tényállítások és az értékítéletek megkülönböztetésének mértékadó szempontjai.

[23] 2. A demokratikus jogállamokban a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van: nemcsak az egyéni önkifejezés, a személy szabad kibontakozásának és szellemi autonómiájának záloga, hanem egyúttal a demokratikus közvélemény és akaratképzés nélkülözhetetlen forrása is. A demokratikus kormányzás és a politikai közélet ugyanis feltételezi a különféle vélemények akadálymentes közlésének, közölhetőségének és ütköztetésének szabadságát. A szólás-, és sajtószabadság pedig a polgárok önkormányzását és a demokratikus párbeszédben való részvételét elősegítve garantálja a demokratikus közélet fejlődését. Az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően az Alkotmánybíróság gazdag gyakorlat kimunkálásán keresztül alakította a véleménysszabadság alapjogának jelentését, tartalmát és határait. Ennek során meghatározta a véleménysszabadságnak a politikai közösség demokratikus működésében játszott alkotmányos szerepét is. Az Alkotmánybíróság a 7/2014. (III. 7.) AB határozatában úgy foglalt állást, hogy a szólás-, és sajtószabadság

korábban kibontott alkotmányjogi összefüggései az Alaptörvény hatályba lépését követően is megőrzik érvényességüket {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [20]–[24]}. Ebből következően jelen ügy megítéléséhez az Alkotmánybíróság kiindulópontját a korábban kimunkált alkotmányjogi összefüggések jelentik.

[24] 2.1. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a véleménynyilvánítási szabadság többféle szabadságjog, az ún. kommunikációs jogok „anyajoga”. E szabadságjog nyújt megalapozott részvételi lehetőséget a társadalmi és politikai folyamatokban a véleménynyilvánítás, illetve a közügyekről szóló információtovábbítás, a tájékozódás és a véleményalkotás szabadságán keresztül. Nem bizonyos gondolatok, vélemények, eszmék vagy értékek, hanem maga a véleménynyilvánítás lehetősége élvezi az alkotmányos védelmet. Így a véleménynyilvánítás fórumának szabadsága maga hordozza az alkotmányos értéket. A véleménynyilvánítási szabadság alapjoga ennek megfelelően nem tagadható meg azért, mert az elhangzottak mások érdekét, világfelfogását, szemléletét vagy érzékenységet sértik. A véleményszabadság és a vélemények kifejtésének szabad lehetősége éppen ezért a sokszínű és demokratikus közvélemény, illetve politikai akaratképzés elsődleges garanciája.

[25] A sajtó olyan fórumot kínál a szólás szabadságához és a közügyek szabad vitathatóságához, amely kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a közvélemény és a politikusok számára ellenőrizhetővé válhassanak a közhatalmat gyakorlók, illetve a köztisztviselők. A polgárok kizárólag ilyen információk birtokában alkothatnak szabadon véleményt a közhatalmat gyakorlók teljesítményéről, munkájának hatékonyságáról és minőségéről. Az állami szervek ellenőrizhetősége pedig a polgárok demokratikus önkormányzásának lehetőségét biztosítja, így a polgároknak alapvető joguk van ahhoz, hogy a közügyeket érintő kérdésekről információhoz juthassanak. Mindezekből fakad, hogy az alkotmányos demokráciák a közügyekben való megszólalást fokozott védelemben részesítik. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően a közéleti véleménynyilvánítás lehetőségét annak tartalmára tekintet nélkül azért részesíti védelemben, hogy a politikai közösség valamennyi tagjának esélye és joga lehessen a közügyeket érintő kérdések szabad vitatásához [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.; 18/2004. (V. 25.) AB határozat, ABH 2004, 303.]. Ebből az is következik, hogy a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos határainak meghúzásakor a közélet demokratikus és szabad fejlődésének szempontjára is mindig kiemelt figyelmet szükséges szentelni {30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.; 37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 227.; legutóbb megerősítette: 165/2011. (XII. 20.) AB határozat, ABH 2011, 478, 503.; és 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [39]–[40]}.

[26] E politikai diskurzusok és közéleti viták elválaszthatatlan részét alkotja a közügyek alakításában résztvevő személyek nyilvános bírálata is. A közügyek szabad vitatása így szükségszerűen együtt jár a közügyek formálóinak, vagyis a közszereplők ebbéli tevékenységének adott esetben akár éles hangú vagy túlzó kritikájával, illetve nézeteik hitelességének megkérdőjelezésével, szabad cáfolatával és bírálatával. A közéleti párbeszédhez és a közügyek vitatásához ugyanis szorosan hozzátartozik, hogy a közszereplők nyilatkozatai és tettei a

nyilvánosság előtt mérettetnek meg. A demokratikus társadalmakban a közhatalom és a köztisztviselők gyakorlók ellenőrzésének és ellenőrizhetőségének garanciája felöleli a közszereplők bírálatának szabadságát is. Ennek érvényesüléséhez pedig nélkülözhetetlen követelmény, hogy a polgárok különféle retorziók és hátrányos következményektől való félelem nélkül vehessenek részt a közéleti vitákban. E megfontolás alapja, hogy a közügyeket érintő véleménynyilvánítás középpontjában elsősorban a politikai közösség demokratikus működése és nem a szólással, bírálattal érintett közszereplő személye áll [erről hasonlóan lásd: 18/2004. (V. 25.) AB határozat, ABH 2004, 303, 308.].

[27] Az Alkotmánybíróság a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatában részletesen vizsgálta a közszereplők bírálatosságát és a bírálatosság határait. E döntésében az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a véleményszabadság „különleges védelmet követel akkor, amikor közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. A közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek. A demokratikus társadalom létezésének és fejlődésének nélkülözhetetlen eleme a közügyek vitatása, amely feltételezi a különböző politikai nézetek, vélemények kinyilvánítását, a közhatalom működésének bírálatát. A demokratikus hagyományokkal rendelkező társadalmak tapasztalatai szerint is e vitákban esetenként kellemetlen, éles, esetleg igazságtalan támadásokat intéznek a kormányzat és a közhivatalnokok ellen és nyilvánosságra kerülnek olyan tények is, amelyek a közéleti szereplők becsületének csorbítására alkalmasak” (ABH 1994, 219, 228.). Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a demokrácia lényegi eleméhez tartozik az állami és önkormányzati intézményrendszer működésének és tevékenységének szabad bírálata, kritikája még akkor is, ha a kritika túlzó jellegű értékítélet formájában ölt testet (ABH 1994, 219, 230.).

[28] Mindezek miatt a közszereplőket támadó kritikát és bírálatot a véleménynyilvánítás szabadsága szélesebb körben védelmezi, mint az átlagpolgárt érő bírálatot. Az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint tehát a közügyekre vonatkozó és a közéletben szerepet vállaló személyek és szervezetek tevékenységét érintő véleménynyilvánítás erősebb alkotmányos védelmet élvez, és így korlátozhatósága szűkebb körben nyerhet alkotmányos igazolást. Ennek megfelelően a közügyek vitatását érintő véleményszabadság korlátozását előíró jogszabályokat megszorítóan szükséges értelmezni. E kiemelt alkotmányos védelem azonban még a közszereplőket támadó bírálat tekintetében sem lehet korlátlan.

[29] 2.2. Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdéséből is kitűnően az emberi méltóságból fakadó becsületvédelem, jó hírnév és az állami intézményekbe vetett közbizalom a véleményszabadság és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan igazolható korlátját jelenti. Nyilvánvaló emellett az is, hogy nem a közéleti véleménynyilvánítás szabadságával él, aki a másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó, vagy sértő kifejezéseket. Ennek megfelelően az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő

emberi méltóság a közéleti vita szabadságának határvonalát jelöli ki. A közügyeket vitató szólásnak az emberi méltóság e korlátozhatatlan, az emberi státuszt meghatározó lényege előtt kell engednie. A közügyek vitatását érintő véleményszabadság emberi méltóságból fakadó konkrét jogági korlátait elsősorban a polgári jog személyiségvédelmi szabályai, valamint a büntetőjog eszközrendszere jelölik ki {lásd: 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [43]}.

[30] Az emberi méltóság büntetőjogi védelme a büntetőjog *ultima ratio* jellegéből fakadóan kizárólag azokkal a legsúlyosabb esetekkel szemben nyújthat oltalmat, amikor a közölt vélemény alkotmányos jogot sért vagy a jogsérelem veszélye közvetlenül jelen van. Ezt az álláspontot erősíti egyfelől az állami büntetőigény érvényesítésének közhatalmi, legális kényszerselekményeken nyugvó karaktere, másfelől pedig a büntetőjogi szankció megtorló és stigmatizáló jellege is. A büntetések elrettentő hatása a közélet véleményformálásában résztvevőket is megfélemlíti, elriasztja, amely így éppen a demokratikus és plurális alapokra épülő közélet kibontakozását és értékét gyengíti el. A szólás-, és sajtószabadság gyakorlásának kriminalizálása és büntetőjogi szankcióval sújtása ugyanis egy olyan visszatartó hatás (*chilling effect*) kiváltására alkalmas, amely öncenzúrára kényszerítheti a szabadságjoggal élni kívánókat [erről lásd hasonlóan: az Amerikai Egyesült Államok Legfelső Bíróság *Lamont v. Postmaster General*, 381 U.S. 301 (1965)]. Éppen ezért a közügyeket érintő vélemény szabadságával élőkkel szemben utólagos büntetőjogi szankció kiszabása szűk körben, akkor lehet indokolt, ha a közlés mások alapvető jogát sérti. Minthogy a közéleti vitát érintő véleménynyilvánítások fokozott alkotmányos védelmet élveznek, ezért a közszereplőket ért bírálattal szembeni büntetőjogi fellépésre csak szigorú korlátok között nyílik lehetőség aszerint különböztetve, hogy a közügyet érintő nyilvános közlés értékítéletet, avagy tényállítást fogalmaz meg.

[31] Az Alkotmánybíróság mindezen szempontok mérlegelése alapján mondta ki, hogy a hatóság, hivatalos személy, valamint a közszereplő politikus e minőségére tekintettel megfogalmazott, becsületének csorbítására alkalmas értékítéletet kifejező véleménynyilvánítás alkotmányosan nem büntethető. A becsület csorbítására alkalmas tények állítása vagy híresztelése ugyanakkor nem élvezi a véleményszabadság oltalmát akkor, ha a tényeket állító vagy híresztelő tudta, hogy közlése valótlan, avagy a valótlanságról azért nem tudott, mert a foglalkozása szerint elvárt figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta [36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 219, 230.]. Ezeket a tételeket az Alkotmánybíróság egy évtizeddel később, a 34/2004. (IX. 28.) AB határozatában erősítette meg, amikor azt is kimondta, hogy az országgyűlési képviselővel és más közhatalmat gyakorló vagy egyéb módon közszereplő politikussal szemben közérdekű tevékenységgel összefüggésben becsületsértés bűncselekménye nem is követhető el (ABH 2004, 490, 500). Ebből következik, hogy az Alkotmánybíróság mércéje szerint az értékítéletet és személyes meggyőződést közvetítő vélemények mindaddig, amíg összefüggésben állnak a közügyekkel, attól függetlenül élvezik a véleményszabadság alkotmányos oltalmát, hogy helyes vagy helytelen, tetsző vagy nem tetsző, értékes vagy értéktelen gondolatot tartalmaznak. Ezt kívánja meg a nézőpontsemleges véleménynyilvánítási fórum szabadságának értéke is. Ezzel szemben a közügyeket érintő, ámde hamisnak

bizonyult tényállításokat már csak abban az esetben oltalmazza a véleménysszabadság, ha a tényt állító vagy híresztelő jóhiszemű volt. Mindebből az is következik, hogy a tények értékítéletektől történő jogalkalmazói elhatárolása a konkrét esetekben döntően befolyásolja a véleménysszabadság alapjogának terjedelmét, gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését {erről lásd: 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [49]–[50]}.

[32] Az Alkotmánybíróság a véleménysszabadság kérdéseit ezidáig kizárólag normakontroll típusú eljárásokban vizsgálhatta, így nem nyílt lehetősége ahhoz, hogy meghatározza a tényeknek az értékítéletektől történő megkülönböztetésekor a joggyakorlat számára mértékadó szempontokat. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja azonban konkrét bírói döntések vizsgálatára is hatáskört biztosít az Alkotmánybíróságnak, így jelen alkotmányjogi panasszal összefüggésben az Alkotmánybíróság felvázolja azokat a szempontokat, amelyeket irányadónak tekint a közéleti viták során elhangzó és a közügyeket érintő tényállítások és értékítéletek megkülönböztetéséhez {vö. jelen Indokolás [20]–[21] bekezdéseivel és 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [53]}. Az Alkotmánybíróság ennek meghatározásához elsődlegesen segítségül hívja a konkrét jogalkalmazói döntéseket is értékelő nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok gyakorlatát és megvizsgálja, hogy azok milyen szempontokat tekintenek relevánsnak.

[33] 3. Az Alkotmánybíróság itt emlékeztet arra, hogy az alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el a nemzetközi jogvédelmi mechanizmusok által biztosított jogvédelmi szintet {először lásd: 61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321.; megerősítette, többek között: 22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [16]}. Magyarország alávetette magát az európai közrend őrzése, illetve az emberi jogok és szabadságok megóvása érdekében életre hívott EJEB joghatóságának, így az Alkotmánybíróság felvázolja, hogy az EJEB saját joggyakorlatában milyen korlátokat fogalmaz meg a közéleti vitát érintő szólásszabadság gyakorlása során, illetve milyen szempontrendszer szerint különböztet tények és értékítéletek között.

[34] 3.1. Az Egyezmény 10. Cikk (1) bekezdése mindenkinek jogot biztosít a véleménynyilvánítás szabadságához, amely többek között magában foglalja a véleményalkotás, illetve az információk és eszmék közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ugyanezen Cikk (2) bekezdése a véleménysszabadság egyik igazolható korlátjaként említi a jó hírnév védelmét.

[35] Az EJEB értelmezése szerint a véleménynyilvánítás szabadsága a társadalom demokratikus fejlődésének egyik elengedhetetlen előfeltétele [EJEB, *Handyside kontra Egyesült Királyság* (5493/72), 1976. december 7., 49. bekezdése]. Az Egyezmény valamennyi véleményt védelemben részesít függetlenül attól, hogy azok támadóak, sokkolóak vagy zavaróak, hiszen ezt követeli meg a demokratikus társadalmak alapelveiként működő tolerancia, pluralizmus és a nyitottság követelménye [EJEB, *Castells kontra Spanyolország* (11798/85), 1992. április 23., 42. bekezdése]. Ennek megfelelően az EJEB a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásának megengedhetősége során az

Egyezmény egészét is átható demokratikus társadalom értékrendjét tartja szem előtt és arra keresi a választ, hogy adott esetben a véleményszabadság korlátozása szükséges-e egy demokratikus berendezkedésű társadalomban, vagyis van-e olyan nyomós társadalmi érdek, amely a jogkorlátozást kellően indokolja [EJEB, *Sunday Times kontra Egyesült Királyság* (6538/74), 1979. április 26., 58–67. bekezdések]. Az EJEB a közügyeket érintő viták megítélése során is a véleményszabadságnak a demokratikus társadalomban betöltött szerepéből indul ki. Olvasatában ugyanis a sajtószabadság a „házőrző kutya” küldetését ellátva a közügyek nyilvános vitatásának garantálásán keresztül óvja a demokratikus közéletet. Ez a szerep pedig a túlzó, sőt a provokatív, adott esetben vulgáris vélemények közlését is szükségszerűen magában foglalja [EJEB, *Prager és Oberschlik kontra Ausztria* (15974/90), 1995. április 26., 38. bekezdése; EJEB, *Bergens Tidende kontra Norvégia* (26132/95), 2000. május 2., 48–50. bekezdések]. Ezt az EJEB nemcsak lehetőségként, hanem a demokratikus országokban a sajtó kötelességeként fogja fel {EJEB, *Goodvin kontra Egyesült Királyság* [GC] (17488/90), 1996. március 27., 32. bekezdés}. Az EJEB szintén a demokratikus közélet követelményeit szem előtt tartva a *Lingens kontra Ausztria* ügyben tett első ízben különbséget a közszereplőket és a magánszemélyeket támadó bírálat határai között. Minthogy a közéleti viták szabadsága a demokratikus társadalmak lelke, így a bírálhatóság határai a politikusok esetében a magánszemélyekéhez képest szélesebbek. A politikusok ugyanis annak tudatában vállalnak közszereplést, hogy szavaikat és tetteiket a nyilvánosság figyelme kíséri. A bírálat határai még szélesebbek a kormányzattal szemben, amelynek tevékenységét nemcsak a törvényhozás és a bírói hatalom, hanem a közvélemény és a sajtó is ellenőrizheti és amelynek így szigorú önmérsékletet szükséges tanúsítania a kritikára válaszként adott állami büntetőhatalom gyakorolhatósága során, különösen akkor, ha a jogtalan kritikával szembeni védekezéshez más eszközök is rendelkezésére állnak [EJEB, *Lingens kontra Ausztria* (9815/82), 1986. július 8., 42. bekezdése és EJEB, *Castells kontra Spanyolország* (11798/85), 1992. április 23., 46. bekezdése, megerősítette például: EJEB, *Şener kontra Törökország* (26680/95), 2000. július 18., 40. bekezdése, legutóbb megerősítette: EJEB, *Pentikäinen kontra Finnország*, (11182/10), 2014. február 4., 37. bekezdés].

[36] Magyarország részes állama a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (a továbbiakban: Egyezségokmány), amelynek 19. Cikk (2) bekezdése biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát, míg ugyanezen Cikk (3) bekezdés *a)* pontja enged kivételt e szabadság alól mások jó hírnevének vagy jogainak tiszteletben tartása érdekében. Az EJEB bemutatott felfogását erősíti az Egyezségokmány ellenőrző mechanizmusaként működő ENSZ Emberi Jogi Bizottságának gyakorlata is. Az Emberi Jogi Bizottság olvasatában a véleményszabadság bármely társadalomban az egyik legfontosabb szabadságnak számít, így korlátozásának lehetőségét megszorítóan szükséges értelmezni [lásd például: *Rakhim Mavlonov és más kontra Üzbegisztán*, (1334/2004) 2009. április 27., 8.4. pontját, *Albert Womah Mukong kontra Kamerun*, (458/1991), 1994. július 21., 9.7. pontját]. Az Alkotmánybíróság itt jegyzi meg, hogy más regionális jogvédelmi mechanizmusok, így az Emberi Jogok Amerika-közi Bírósága is hasonló felfogást képvisel, amikor a véleményszabadság szerepét a demokratikus

közélet szabad vitájának zálogaként jellemzi [*Verbitsky kontra Argentína*, 1994. szeptember 20., *Ivcher-Bronstein kontra Peru*, 2001. február 6., 151. bekezdése].

[37] 3.2. Az Alkotmánybíróság ezek után azt vizsgálja meg, hogy egy-egy közügyet vitató szólásról vagy közlésről milyen szempontrendszer alapján dönthető el, hogy az Egyezmény 10. Cikkében biztosított véleménynyilvánítási szabadság oltalmát élvezi. Egy-egy vélemény minősítése során az EJEБ figyelembe veszi a megjelenésének körülményeit, a közlés tartalmát és a kontextusát [EJEБ, *News Verlags GmbH & Co. KG kontra Ausztria* (31457/96), 2000. január 11., 52. bekezdése] valamint a szerepét és a célját [EJEБ, *Thorgeir Thorgeison kontra Izland* (39394/98), 1992. június 25., 66–67. bekezdések]. Mindezek alapján lehet eldönteni, hogy a szóban forgó közlés a közügyek vitatását érinti-e vagy sem. Amennyiben a közlés a *kontextusa* és célja alapján a közügyek vitatását érinti, úgy a vita korlátozására az Egyezmény 10. Cikk (2) bekezdése minimális teret enged [EJEБ, *Sürek kontra Törökország*, (26682/95), 1999. július 8., 61. bekezdése]. Az EJEБ a már felhívott *Lingens kontra Ausztria* ügyben helyezkedett először arra az álláspontra, hogy egy-egy közlés megítélésekor szükséges különbséget tenni tényállítások és értékítéletek között. A különbségtétel lényege, hogy míg a tények valósága bizonyítást nyerhet, addig az értékítéletek bizonyíthatóságáról, vagyis azok igazságtartalmáról nem is lehet beszélni [EJEБ, *Lingens kontra Ausztria* (9815/82), 1986. július 8., 42. bekezdése]. A különbségtétel jelentősége éppen ebben áll: az értékítéletek bizonyítását nem is lehet megkívánni, így azok önmagukban élvezik a véleményszabadság oltalmát. Az EJEБ felfogása szerint amennyiben egy állítás igazságtartalma legalább részben ellenőrizhető, igazolható akkor tényállításról van szó [EJEБ, *Keller kontra Magyarország*, (33352/02), 2006. április 4., EJEБ, *Csánics kontra Magyarország*, (12188/06), 2009. január 20., 38. bekezdés] egyébként pedig minden más esetben értékítéletről, amely magában foglalja a túlzó, akár vulgáris kifejezést használó bírálatot, vagy ízlésbeli megnyilatkozást [EJEБ, *Uj kontra Magyarország*, (23954/10) 2011. július 19., 21. bekezdése]. A határeseteket az úgynevezett értékítélettel terhelt tényállítások jelentik, amelyek az EJEБ gyakorlatában a véleményszabadság magas szintű védelmét élvezik [EJEБ, *Karsai kontra Magyarország*, (5380/07), 2009. december 1., 33–35. bekezdések]. Szintén a véleményszabadság oltalma alatt állnak az erős, túlzó jellegű kritikát megfogalmazó és polemikus stílusban megírt, ámde vékony ténybeli alapokon nyugvó értékítéletek is [EJEБ, *Dichand és mások kontra Ausztria*, (29271/95), 2002. február 26., 52. bekezdés]. Ugyanakkor az EJEБ mércéje szerint minél határozottabb, erősebb egy-egy értékítélet, annál szorosabb ténybeli kötődést kell mutatnia [EJEБ, *Pedersen és Baadsgraad kontra Dánia*, (49017/99), 2004. december 17., 76. bekezdés]. Emellett az Egyezményben garantált véleménynyilvánítás szabadsága már nem oltalmazza azokat a közléseket, amelyek célja önmagában a másik bántása, megalázása vagy a közügyekkel össze nem függő, öncélú támadása, megsértése [EJEБ, *Skalka kontra Lengyelország*, (43425/98), 2003. május 27., 34. bekezdés].

[38] 4. Az Alkotmánybíróság mindezen szempontok figyelembevétel alapján határozza meg azt a mércét, amely ahhoz szükséges, hogy egy-egy közügyek

vitatását érintő nyilvános közlés büntetőjogi megítélése összhangban álljon az Alaptörvény IX. cikkében és emellett az Egyezmény 10. Cikkében biztosított véleménynyilvánítás szabadságából fakadó követelményekkel {lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]}.

[39] 4.1. A nyilvános közlés megítélése során elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig elsődlegesen a közlés megjelenésének *módját, körülményeit* és a vélemény *tárgyát, kontextusát* szükséges figyelembe venni. Így a közlést érintően vizsgálni kell a médium típusát, a közlés apropóját adó eseményt, illetve az arra érkező reakciókat és az adott közlésnek ebben a folyamatban játszott szerepét. További szempontként szükséges értékelni a kijelentés *tartalmát, stílusát*, illetve a közlés *aktualitását*, valamint *célját*. Amennyiben e körülmények értékelésével az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvezi. Az ilyen közlés ugyanis a közhatalom és a közhatalmat gyakorlók ellenőrzésének, ellenőrizhetőségének egyik legfőbb garanciája, amely egy plurális alapokra épülő társadalom demokratikus és nyílt működéséhez nélkülözhetetlen követelmény (vö. jelen Indokolás [29]–[32]).

[40] 4.2. Ezt követően hasonló szempontok alapján abban szükséges dönteni, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak tekinthető-e. A véleményszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e. Vagyis e minősítésnek azért kell összhangban állnia az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleményszabadság követelményeivel, mert egyben döntően és közvetlenül befolyásolja annak határait is, így az alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését. A véleményszabadság nemcsak bizonyos felfogások vagy eszmék, hanem magának a véleménynyilvánításnak a lehetősége előtt nyit szabad utat. Ebből következik, hogy a közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybíróági gyakorlathoz képest hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztá megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása {vö. jelen Indokolás [34]–[36] bekezdéseivel és 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]}. Ezen kívüli nem védelmezi a közéleti vitában

kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérlésében öltenek testet {vö. jelen Indokolás [29]–[32] bekezdéseivel és a 7/2014. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [60] és [62]}.

[41] Az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valónak bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el. Az ilyen becsületsértésre alkalmas tényállítások a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé illeszkednek, így büntetendőek. Az Alkotmánybíróság e körben jegyzi meg, hogy az értékítéletek és a tényállítások közötti különbségtétel a közügyeket nem érintő vélemények minősítésekor is döntő jelentőségű. E minősítés határozza meg ugyanis az adott véleménnyel szemben megengedhető tolerancia határait. Míg az értékítéletet megjelenítő vélemények nagyobb toleranciát követelnek, addig a tényeket állító, avagy híresztelő kifejezések esetében fokozottabb gondosság követelhető meg. Az értékítéletek és a tényállítások eltérő megítélése tehát korrelál a közügyeket vitató és az egyéb ügyeket érintő szólások tekintetében.

[42] A közügyeket vitató közlésekkel szembeni állami büntetőhatalom gyakorlása a büntetőjogi szankció súlyossága, stigma jellege és öncenzúra kiváltására alkalmas hatása miatt ugyanakkor különösen érzékenyen érinti a véleményszabadságot és a szabadsággal élni kívánókat (vö. jelen Indokolás [29]–[32] bekezdéseivel). A büntetőjogi jogszabályoknak éppen ezen okok miatt nem lehet olyan kiterjesztő értelmet adni, amely lerontaná vagy korlátozná az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében biztosított véleménynyilvánítás szabadságát. Ezzel összhangban pedig a közügyek vitatását érintő véleménynyilvánítás szabadsága alóli kivételeket jelentő büntetőjogi törvényi tényállásokat megszorítóan szükséges értelmezni. Ellenkező esetben a közügyeket vitató szólás kriminalizálása az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében garantált alapjog szabad érvényesülése ellen hatna. Mindebből következően a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában írt „tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ” fordulatait kizárólag az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel összhangban lehet értelmezni.

V.

[43] 1. Az Alkotmánybíróság ezek után a bemutatott alkotmányos mércéből kiindulva az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügygel összefüggésben értékelte, hogy az ügyben eljáró bíróságok jogértelmezése, a történeti tényállás jogi értékelése összhangban áll-e az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében garantált véleményszabadságból fakadó követelményrendszerrel. Az Alkotmánybíróság ezt követően vizsgálta az alkotmányjogi panaszban előadott konkrét sérelmet és annak jogkövetkezményét.

[44] 1.1. Az indítványozó egy helyi közéleti újságban, 2011 januárjában olyan

publicisztikát közölt, amelyben bírálta a polgármester vagyongazdálkodását. A polgármester magánindítványa alapján az ügyben eljáró városi ügyészség e publicisztika közlése miatt vádat emelt az indítványozóval szemben. A publicisztika inkriminált mondatrésze szerint „[a]míg saját magukra nem sajnálják az adófizetők pénzét és úgy bánnak vele mintha a sajátjuk lenne [...]”. Az ügyben eljáró első-, és másodfokú bíróság a történeti tényállást egyezően minősítve a publicisztika inkriminált mondatrésze miatt az indítványozót rágalalmazás bűncselekményében mondta ki bűnösnek. A bíróságok indokolása szerint a vádbeli cselekmény azért illeszkedik a rágalalmazás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé, mert a közölt mondatrész tényállításnak tekinthető, hiszen egy „végbement vagy végbemenő eseményre, jelenségre, állapotra utal” és a „tényállítás a közpénzek tilalmazott felhasználására való utalás – valósága esetén – büntetőeljárás megindításának szolgálhat az alapjául”. A bíróságok álláspontja szerint ilyen okok miatt a közölt írás meghaladta a véleménynyilvánítás szabadságának határait.

[45] 1.2. Az indítványozó a bírói döntésekkel szemben azért terjesztett elő alkotmányjogi panaszt, mert álláspontja szerint az ügyben eljáró bíróságok a közéleti vita során a közhatalmat gyakorló polgármestert érintő kritikáját alaptörvény-ellenesen szankcionálták a büntetőjog eszközeivel. Érvelése szerint az általa közzétett publicisztika inkriminált része nem tényállítás, hanem értékítélet, amely egy közügyeket érintő vitában jelent meg. Nem bűncselekmény elkövetésével vádolta a polgármestert, hanem egy erkölcsileg elítélendő cselekedetre hívta fel a helyi közélet figyelmét, ami pedig a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét élvez.

[46] 1.3. Az Alkotmánybíróság elsődleges értékelése szerint az alkotmányjogi panasszal érintett büntetőügyben az eljáró bíróságok felismerték és figyelmet szenteltek az ügy alkotmányjogi aspektusainak. Ennek során a bíróságok felhívták az Alkotmánybíróság korábbi döntéseit és mérlegre tették az ügyben releváns szerepet játszó alapjogi konfliktust is. Ennek során felidéztek, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak igen kevés joggal szemben kell csak engednie, és utaltak a tényközlések és értékítéletek megítélésének különbségeire is.

[47] Alapul véve ugyanakkor a jelen Indokolás [39]–[42] bekezdéseiben kibontott mércét, az Alkotmánybíróság megítélése szerint a büntetőügyben eljáró bíróságok által alkalmazott jogértelmezés még sincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert, a közügyek vitathatóságát érintő véleménynyilvánítási szabadságból fakadó követelményekkel. Az Alkotmánybíróságnak a következőkben bemutatott álláspontja szerint a kifogásolt büntetőügyekben eljáró bíróságok a rágalalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában foglalt „tényt állít” fordulatnak olyan kiterjesztő értelmet adtak, amely sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert alapjogot és az abból fakadó mércét.

[48] 1.4. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a büntetőügyben eljáró bíróságoknak a kérdés megítélésakor először arról szükséges döntenük, hogy a

vád tárgyát jelentő publicisztikára kiterjed-e a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem. Ennek során a büntetőügyben eljáró bíróságoknak figyelemmel kell lenniük a közlés *tárgyára* és *kontextusára*, megjelenésének *módjára*, *körülményeire* és *aktualitására*, vagyis arra, hogy az inkriminált publicisztika egy helyi közéleti lapban jelent meg, és a közhatalmat gyakorló polgármester vagyongazdálkodási tevékenységét, a város költségvetésével összefüggő döntéseit bírálta. Szükséges figyelemmel lenni továbbá arra is, hogy az írást nem öncélúság jellemezte, mert aktualitását a városi költségvetést érintő döntések adták. Mindezek mérlegelése alapján lehet dönteni arról, hogy a publicisztika a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem alatt áll-e (vö. jelen Indokolás [39] bekezdésével). A vélemény szabadság erősebb oltalmát élvező közügyeket érintő bírálat során megengedett a túlzás, a provokatív vagy a polemikus stílus és ezzel együtt a vélemény nyilvánítás korlátait, így a becsületet védő büntetőjogi tényállásokat is megszorítani szükséges értelmezni.

[49] Ezt követően az a kérdés igényel választ az eljáró bíróságoktól, hogy a publicisztika tényállításnak, avagy értékítéletnek minősül-e. Ennek során figyelemmel kell lenni arra, hogy az inkriminált mondat a teljes szöveg kontextusában nyer értelmet, amelynek célja az önkormányzat vagyongazdálkodásának kritikája volt, vagyis az írás az irónia és a túlzás eszközével élve bírálta a városi vagyongazdálkodást. Szükséges továbbá értékelni a publicisztika *vélemény kontextusát*, amely a helyi közösségen belül tapasztalható vagyoni egyenlőtlenségekre és a pazarló költségvetési gazdálkodásra hívta fel a közélet figyelmét. Mindezek alapján lehet dönteni abban a kérdésben, hogy a publicisztika tartalmaz-e egyáltalán olyan konkrétumot, amelynek igazságtartalma igazolható, ellenőrizhető lenne, vagy az írás egy olyan bírálatot kifejező értékítélet, amelynek éppen a lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül (vö. jelen Indokolás [40]–[42] bekezdéseivel).

[50] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a bűnügyben eljáró bíróságok a közéleti kérdéseket érintő vélemény szabadság gyakorolhatóságának az előbbiekben bemutatott releváns szempontjait döntéseikben nem értékelték, így az indítványozó büntetőjogi felelősségre vonása sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert vélemény nyilvánítás szabadságát. A bűnügyben eljáró bíróságok ebből következően az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt alapjog sérelmével terjesztették ki a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában szereplő „tényt állít” fordulatot az inkriminált mondatra.

[51] 2.1. Az Alkotmánybíróságnak az alkotmányjogi panasz alapján folytatott eljárásokban elsősorban jogvédelmi szerepe van, mert az Abtv. 26–27. §§ rendelkezései értelmében az a feladata, hogy az Alaptörvényben elismert alapjogoknak ténylegesen érvényt szerezzen. Ebből következően az Alkotmánybíróság feladatához tartozik annak megválaszolása is, hogy egy adott jogszabály mely jogalkalmazói értelmezése találkozik az Alaptörvényben elismert jogokban rejlő egyes követelményekkel. Az Alkotmánybíróság az alapjogi követelményrendszer érvényesülését a bírói döntések alkotmányos ellenőrzésén keresztül utolsó belföldi fórumként végső soron maga garantálja

{8/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [55], 25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [48]}. Az Alkotmánybíróság a konkrét büntetőbírói döntés és a döntést támadó alkotmányjogi panaszban előadott kifogások értékelése során figyelembe veszi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontjában biztosított vizsgálati jogkörének határait is. Az Alkotmánybíróság 7/2013. (III. 7.) AB határozatában foglalt elvi jelentőségű megállapítások értelmében az Alaptörvény az Alkotmánybíróság számára nem biztosít vizsgálati lehetőséget ahhoz, hogy a jogalkalmazó az adott, konkrét ügyben helytállóan értékelte-e a bizonyítékokat, illetve a mérlegelésének eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, illetve ennek során a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban kizárólag a jogalkalmazó számára fenntartott feladat. Ehhez hasonlóan a jogszabályok értelmezése és a jogági dogmatikához tartozó álláspontok helytállóságának, érvényességének megítélése is a jogalkalmazók számára fenntartott hatáskör. Így az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy az alapügyhöz kapcsolódó tényértékelési, avagy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33] és [38]}. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanakkor a jelen ügyben felmerülő kérdések alkotmánybírói értékelése nem haladja meg az Alaptörvényben az Alkotmánybíróság számára kijelölt alkotmányossági szempontú felülvizsgálat határait. Ennek oka, hogy a közéleti vita során elhangzottak bírálatként, avagy tényállításként értékelése, és az ahhoz kapcsolódó jogalkalmazói jogértelmezés közvetlenül befolyásolják a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését. A közügyeket vitató szólás minősítése során tehát a szakjogi szabályokkal egyidejűleg és azoktól elválaszthatatlanul, közvetlenül és intenzíven van jelen az alkotmányjog is. Ebből következően pedig a közéleti kérdéseket érintő szólás jogi minősítése egyúttal olyan alapvető jog közvetlen gyakorolhatóságáról is dönt, amelynek forrása az Alaptörvény és az „alkotmányjogi alapjogvédelem nemzetköziesedésének” általános folyamatába illeszkedően az elfogadott nemzetközi emberi jogi egyezmények. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően jelen ügy vizsgálatakor alkotmányossági szempontú értékelést lát el, amelyben az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontjában biztosított hatáskörével élve végső soron maga nyújt garanciát arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának absztrakt alkotmányos mércéjétől nem szakad el a konkrét ügyeket elbíráló jogalkalmazói gyakorlat. Az alkotmányossági szempontú mérlegelésen keresztül biztosítja az Alkotmánybíróság azt is, hogy az állami működést megtestesítő, vagyis a nemzetközi jog általános felelősségi szabályainak megfelelően az államnak betudható jogalkalmazói döntések összhangban állnak a vállalt nemzetközi emberi jogi kötelezettségekkel is. Ez a felfogás egyeztethető össze azzal a várakozással, amely szerint az Alkotmánybíróság feladata, hogy az Alaptörvényben oltalmazott alkotmányos értékek tiszteletének és védelmének nemcsak a jogalkotás során, hanem a joggyakorlatban is ténylegesen érvényt szerezzen {vö. jelen Indokolás [20]–[21] bekezdéseivel és 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [53]}.

[52] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott büntetőügyben a bíróságok a rágalmazás bűncselekményének törvényi

tényállásában szereplő „tényt állít” fogalmat olyan kiterjesztően értelmezték, ami nincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert vélemény szabadságból fakadó követelményekkel. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja, valamint az Abtv. 27. §-a és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a bírósági határozatban megállapított bírói döntés alaptörvény-ellenességét vizsgálja felül. Előfordulhat azonban, hogy egy-egy bírósági határozat egyidejűleg több bírói döntést is tartalmaz. Az Abtv. 27. §-ából, illetve az Abtv. 43. § (1) bekezdéséből tehát az következik, hogy az Alkotmánybíróság a bírói határozatban foglalt bírói döntések közül azt vizsgálja, amelyet az alkotmányjogi panasz tartalma szerint kifogásol.

[53] Minthogy az alkotmányjogi panaszban kifogásolt, az indítványozó büntetőjogi felelősségét megállapító bírói döntést az alaptörvény-ellenes jogértelmezés érdemben befolyásolta, így az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Pécsi Törvényszék 4.Bf.276/2013/7. számú végzésének az indítványozóra vonatkozó döntése alaptörvény-ellenes, ezért a bírói döntést az Abtv. 43. § (1) bekezdésének megfelelően megsemmisítette. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kizárólag a törvényszék végzését támadta. Az Abtv. 43. § (4) bekezdése értelmében ugyanakkor az Alkotmánybíróság a bírói döntés megsemmisítése esetén megsemmisítheti a döntéssel felülvizsgált más bírósági vagy hatósági döntéseket is. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság megsemmisítette a Pécsi Törvényszék által helyben hagyott és az alkotmánybírósági eljárásnak alapjául szolgáló büntetőügyben első fokon eljáró Siklósi Járásbíróság 4.B.85/2012/16. számú ítéletének az indítványozó büntetőjogi felelősségét megállapító döntését.

[54] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 43. § (2) és (3) bekezdései alapján megállapítja, hogy a megsemmisítő alkotmánybírósági döntés eljárási jogkövetkezményére a bírósági eljárások szabályait tartalmazó törvény rendelkezései vonatkoznak és a szükség szerint lefolytatandó bírósági eljárás során az alkotmányjogi kérdésben az Alkotmánybíróság határozata szerint kell eljárni. A közéleti kérdéseket érintő véleménynyilvánítási ügyekben eljáró büntetőbíróságok számára nemcsak az Alkotmánybíróság jelen határozatának rendelkező része, hanem az indokolásában kibontott elvi jelentőségű alkotmányos mérce alkalmazása is kötelező. Az Alkotmánybíróság így biztosítja, hogy a bíróságok későbbi gyakorlata is megfelelhessen a véleménynyilvánítási szabadság jelen ügyben felvázolt absztrakt alkotmányos mércéjéből fakadó elvárásoknak.

[55] Minthogy a jelen ügyben benyújtott alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság soron kívül bírálta el, így a jogerős bírósági határozat végrehajtásának felfüggesztésére irányuló kérelemről már nem döntött.

[56] 3. Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata, illetve a határozatban megfogalmazott általános elvekre figyelemmel rendelte el.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

[57] Nem értek egyet a határozat rendelkező részével és indokolásának a bírósági döntések megsemmisítéséhez vezető megállapításaival.

[58] A határozat Indokolásával ([51]–[53] bekezdések) megegyező álláspontom: az Alkotmánybíróságnak tartózkodnia kell attól, hogy az alapügyhöz kapcsolódó tényértékelési, avagy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon.

[59] A jelen ügyben azonban az Alkotmánybíróság értékelése túlment az alkotmányjogi panaszok, illetőleg az alkotmányossági felülvizsgálatnak az Alaptörvény számára kijelölt és saját maga által megerősített jogi keretein. Álláspontom szerint ugyanis nem helytálló és jogilag aggályos a határozat indokolása hivatkozott pontjának az az ügydöntő megállapítása, amely szerint „[...] az alkotmányjogi panasszal támadott bűnügyben a bíróságok a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában szereplő »tényt állít« fogalmat olyan kiterjesztően értelmezték, ami nincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert vélemény szabadságból fakadó követelményekkel.”

Budapest, 2014. április 14.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró